

Director:

ANDREU-AVELI ARTÍS I TOMAS
 Editor: Diario Tele/eXpres, S. A.
 Redacció, Administració i Publicitat: Aragó, 390 - BARCELONA-13
 Apartat de Correus 1.525
 TELEX: 65784

Telèfons:
 225 45 26 — 225 40 65 — 225 44 87

Tallers:
 «Publicacions Reunidas, S. A.»
 Aragó, 390 - Barcelona-13 -
 Dipòsit legal: B. 23313/66

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
 Espanya, Andorra, Portugal, Filipines, Marroc i Amèrica (excepte Estats Units i Puerto Rico):

Semestre: 390 ptes. Any: 780 ptes.

Altres països:
 Semestre: 455 ptes. Any: 905 ptes.

Números endarrerits: 2 ptes. de recàrrec

Pagament anticipat per gir postal, xec, o transferència

En els preus de subscripció hi van inclosos els números extraordinaris

Les subscripcions començaran amb el primer número del mes següent al de la sol·licitud

sumari

Pàgs. 4 i 5	COSMO 70	per SEBASTIA ESTRADÉ
Pàg. 10	MAURICI SERRAHIMA	per FREDERIC RODA
Pàg. 14	VIATGE A L'EMPORDÀ PETIT (II)	per ANTONI PLAJA
Pàg. 15	LLEIDATANS DE LA COMARCA: L'ESCUPTOR CRISTÓFOL	per GUILLEM VILADOT
Pàg. 17	EL MUR DE LES LAMENTACIONS	per SEMPRONIO
Pàg. 19	L'ACTUAL AFECCIÓ ALS «NEGRO SPIRITUALS»	per MERCÈ AROLA
Pàgs. 20 i 21	LA BATALLA DE L'EBRE (I)	per ESTANISLAU TORRES
Pàgs. 22 i 23	EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER	per JOSEP FAULÍ
Pàgs. 24 i 25	L'ESBART DE RUBÍ RECREA LES GITANES	per JOAQUIM CASAS
Pàgs. 27 i 28	EL CASAMENT DE LA XELA	per XAVIER BENGUEREL
Pàg. 29	EL PINTOR RAMON CALSINA	per MARTÍ FARRERAS
Pàg. 30	LA QUARANTENA D'UN AMBAIXADOR	per A. DURAN I SANPERE
Pàg. 31	EL PREMI GUIMERA	per V. RIERA LLORCA
Pàg. 39	NOTES AL MARGE DE LA LECTURA	per FELIP CID

I totes les seccions habituals de la revista

PAS A DESNIVELL

auguris enciclopèdics

per PERE CALDERS

L'ANY 1908, l'editor internacional W. M. Jackson va publicar un Diccionari enciclopèdic, editat originalment a Barcelona sota la direcció d'un eminent cos d'especialistes en literatura, ciències, arts, etcètera. Com que calia actualitzar el text, la casa Jackson va augmentar els vint-i-quatre volums inicials, i així veié la llum (una llum de començaments de segle), un «Nou apèndix», volum XXV-XXVI, que incorporava les últimes novetats, com la paraula Automòbil. En les edicions anteriors, aquesta veu no existia. És indispensable de remarcar que el «Nou apèndix» fou imprès per la casa C. H. Simonds Company, de Boston, EE. UU., i que a la portada del llibre hi figura el peu editorial de W. M. Jackson, 14 Waterloo Place, Londres. Si es mira bé i amb una actitud resignada i comprensiva, totes les referències pertanyen a un ahir immediat.

Doncs bé: l'article Automòbil de l'esmentat volum vint-i-sis explica: «Deu anys enrera, en néixer la indústria de l'automobilisme, no van faltar entusiastes que consideraren l'automòbil com l'únic mitjà de locomoció del futur, donant per cert que les generacions venidores trobarien en l'automotor modern el mòbil més ràpid, econòmic i còmode. Tanmateix, aquells vaticinis no porten el camí de realitzar-se, i avui (1908), amb més serenitat i coneixement de causa, lliures d'entusiasmes exagerats, podem valorar la importància veritable de l'automòbil, la qual, sense negar-la, no ha d'anullar altres mitjans de locomoció que, com la locomotora, es perfeccionen constantment.»

Pobrets! Com a profetes, aquells especialistes eminents no eren res de l'altre món. No els faltava serenitat, però anaven curts de coneixement de causa. S'inclinaren a tractar l'automòbil com a curiositat, no exempta d'interès científic; deixaren constància que l'any 1904, durant la carrera Gordon-Bennet, un dels competidors havia aconseguit la velocitat de vuitanta-set quilòmetres per hora, però adverteixen de seguida: «Naturalment que aquestes velocitats són excepcionals.»

L'article és llarg i consciencios, abasta la història, la mecànica, la química i la física de l'automòbil, sense oblidar el toc humà tan propi de l'època. Hi ha un paràgraf deliciós: «Els animals, únics éssers als quals la naturalesa sembla haver concedit com a privilegi especial, la facultat de moure's a voluntat, experimenten des de fa alguns anys la terrible competència d'aquest automotor. Després de l'invent de Stephenson, màquina encara esclava de la via fèrria, es construeix l'automòbil, que pot circular pertot arreu, i puja i baixa pendent amb la docilitat dels animals domèstics amansits pels nostres pares. Per això ens sembla justificada la comparança, potser una mica atrevida, que seguirem en l'explicació de la nova màquina. En l'automòbil trobarem un esquet, estómac, pulmons, músculs, nervis, i tot això tancat dins teixits protectors.»

Falta flagrant de previsió o mala interpretació del futur! Totes aquelles peces anatòmiques es troben ara, cada dia, relacionades amb l'automòbil, però de teixits protectors ni parla-ne. És clar que a principis de segle, els tècnics (atents a unes provatures molt interessants que es feien amb bicicletes dotades de motors d'aire comprimit), esmentaven nostàlgicament uns progenitors destres en la doma d'animals, però no podien sospitar que els seus néts afrontarien el risc de convertir-se en una colla d'animals domats per l'automòbil. I que, en canvi, a l'automòbil no hi hauria qui l'amansís.

Quan s'ocupa de la «nova màquina», el Diccionari enciclopèdic de l'any 1908 diu: «En atenció a la busca constant de l'economia, l'alcohol és l'única substància que, atesos el seu preu i condicions, pot competir amb la benzina. Els bons resultats que d'antuvi ha donat l'ús de l'alcohol, han fet que els constructors estudiïn un motor apropiat, i els models són ara tan perfectes i pràctics com els de benzina, sense emprar altra substància que l'esperit.»

De primera intenció, sobretot als profans com ara jo, se'ls escapa el riure en llegit aquesta mena de textos, tan recents en el temps històric. Els especialistes no semblaven assistits per la clariïdència. Però a cada grup de ratlles hi ha estranyes premonicions: el fet de relacionar l'automòbil amb els irracionals, la velocitat amb les viscères, el motor amb l'alcohol (i això a primer cop d'ull), es presta a deixar el somriure en suspens, petrificat. Aquella gent, obsessionada pel pragmatisme, no es veia pas desassistida del do de pressentir. És que els ballaven pel cap tot de presagis.